

BUITEN

6de JAARGANG N°. 1.

ZATERDAG 6 JANUARI 1912.

Foto B. A. de Vries.

HATTEM. DE DIJKPOORT NA DE RESTAURATIE.

INHOUD:

BIJ ONZE EERSTE PLAAT IN KLEUREN, DOOR E. TH. W. BLZ.	2
DE STERRENHEMEL IN JANUARI, DOOR A. A. N.	2
CORRESPONDENTIE	3
MEEZEN (GEDICHT), DOOR J. H. DE VEER	3
VAN AFRIKA'S NOORDKUST (VERVOLG), GEÏLLUSTREERD BLZ. 4-8	
DE VOS, DOOR P. N. BROUNS, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 8
HATTEM, EEN INTERESSANT VELUWSCH STADJE, DOOR D. J. H., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. I EN 12-14
DE HERBERG OP DE GRENS (VERVOLG), NAAR HET FRANSCH VAN G. LENÔTRE	BLZ. 13

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografisch, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

BIJ ONZE EERSTE PLAAT IN KLEUREN.

STEEDS is het voor mij een illusie geweest, dat bij „Buiten” ook platen in kleuren zouden verschijnen, waardoor het den abonné's mogelijk zou worden nog beter kennis te maken met de besproken planten of dieren, dan thans reeds door de mooie, zwarte afbeeldingen geschiedt. Maar ik mocht niet mopperen zoolang deze illusie niet vervuld werd, want ik weet, dat platen in kleuren en vooral mooie platen, zéér veel kosten. Eer een uitgever daartoe kan overgaan, moet zijn blad veel abonné's hebben en zelfs dan blijven de kosten nog bezwaarlijk. De uitgevers van „Buiten” zijn echter over het financieel bezwaar heen gestapt, maar daarmee was de plaat er nog niet, want ook de techniek brengt groote bezwaren mede. Een zuiver mechanische reproductie van een voorwerp, een weergeven dus zonder tusschenkomst van een teekenaar of van iemand, die met de hand de kleuren aanbrengt, zie daar, wat de uitgevers van „Buiten” altijd met de zwarte platen bedoeld hebben en wat zij ook in kleuren wilden bereiken.

Eerst in den allerlaatsten tijd is dit door verschillende uitvindingen op het gebied der reproductie techniek mogelijk geworden en kan men bloemen, planten, dieren en andere voorwerpen langs fotografischen weg in hun oorspronkelijke kleuren in beeld brengen. Thans is het niet meer noodig, voor de verschillende kleuren, het beeld herhaaldelijk met de hand op steen over te brengen, waardoor het gevaar vermeden wordt, dat men van het origineel afwijkt. Om voorwerpen, die in voortdurende beweging zijn, op deze wijze te reproducereen, kan gebruik gemaakt worden van de kleurenfotografie, die daartoe thans genoeg gevorderd is. De daarmee vastgelegde kleuren kunnen ook op boven aangegeven wijze in beeld worden gebracht, zoodat de mogelijkheid niet uitgesloten is, dat in „Buiten” nog eens platen in kleuren zullen voorkomen van vogels in hun vlucht.

Om een goed resultaat te verkrijgen, kan men echter niet volstaan met goede lenzen voor de fotografische opname en goede instrumenten om het beeld op verschillende koperen platen over te brengen. Veel bekwaamheid en vakkennis is er bij noodig om het licht te dwingen, dat te doen, wat voor een goed resultaat gewenscht is. Wij mogen hier den Heer Schnabel, die de kleurenopname deed en in wiens ateliers het beeld op koper overgebracht werd, dan ook den lof niet onthouden, dien hem daarvoor toekomt.

Deze eerste plaat in kleuren zal af en toe door meerdere gevolgd worden, hoe dikwijls dit zal plaats hebben, zal echter afhangen van de belangstelling die er door opgewekt wordt. Wil men veel hebben voor weinig geld, dan moet men in grooten getale opkomen, opdat de vele kleintjes het benodigde groote bedrag kunnen vormen.

De hier bijgaande plaat van *Hippeastrum*, Aäronskelk en Lelie's is direct naar de natuur in kleuren gefotografeerd door

den heer Dirk Schnabel te Amsterdam, in wiens atelier ook de cliché's zijn vervaardigd.

Op pag. 38 van den jaargang 1909 werd het geslacht *Hippeastrum* uitvoerig besproken door den heer J. J. Kruyff. In dit artikel is het dan ook niet, dat deze prachtige bloemen zeer gezocht zijn en haar waarde wordt nog meer verhoogd, door de eigenschap dat zij afgesneden en in water geplaatst zeer lang goed blijven, waarvoor zij dan ook voor groot bloemwerk bij uitstek geschikt zijn.

Er is in de laatste jaren door verschillende grootere kwekers veel gedaan om de toch reeds zoo fraaie bloemen van het geslacht *Hippeastrum* te verbeteren en met voldoening kunnen wij constateeren, dat onze Nederlandsche bloemisten nog steeds een eerste plaats onder hen innemen. Heel wat fraaie verscheidenheden, die onder mooie Engelsche namen verkocht worden, zijn te Leiden of te Haarlem gewonnen.

Liefhebbers, die deze mooie bloeiplanten willen kweken, raden wij het boven aangehaalde artikel nog eens na te lezen, zij zullen er tal van nuttige wenken betreffende de kultuur in vinden.

De tweede op de plaat voorkomende bloeiplant is een van de meest gezochte Lelie's, de *Lilium longiflorum*, die tegenwoordig in de bloembinderij een aller eerste plaats inneemt en dan ook bij duizenden wordt gekweekt.

De *Lilium longiflorum* is een bolgewas, dat in 1819 door de Royal Horticultural Society te Londen uit China in Engeland werd ingevoerd en in dat jaar voor het eerst in de kassen der Vereeniging bloeide. Zij is ook aangetroffen in Japan, Cochinchina en Formosa, welke vindplaatsen er op wijzen, dat zij vrij wat warmte kan verdragen.

Behalve voor bindwerk is deze Lelie in potten gekweekt, ook bijzonder geschikt ter versiering van serres, en verwondering mag het eenigszins baren, dat men haar daartoe nog zoo weinig in gebruik ziet. De zuiver witte bloemen van deze Lelie zijn trompetvormig, van 15 tot 17½ c.M. lang en zeer welriekend. De plant wordt tusschen 50 à 75 c.M. hoog; de rechtopstaande stengel is dicht bezet met levendig groene, lancetvormige bladeren. Aan den top van den stengel ontwikkelen zich meerdere, eenigszins afhangelende bloemen, die aan de geheele plant een edel voorkomen verleen.

De Aäronskelk, ten slotte, is ongetwijfeld een van onze best bekende en populairste bloemen. Het is een zeer oude tuinplant, die reeds door Linneaus onder den naam *Calla aethiopica* werd beschreven. Hoewel deze naam door latere plantkundigen in *Richardia africana* werd veranderd, heeft zij zich toch onder haar ouden naam weten te handhaven. De *Calla's* stammen uit subtropisch Afrika en zijn betrekkelijk zeer gemakkelijk in de kultuur, wanneer men slechts zorgt, dat zij een behoorlijken rusttijd hebben en men ze, wanneer zij in vollen groei zijn, volop water geeft. Ze brengen eenige mooie, sappiggroene, breed pijlvormige bladeren voort, waar de groote bloeiwijzen fraai boven uitsteken. De gele kolf, waarop de talloze kleine bloempjes zijn ingeplant, wordt omgeven door een smetteloos wit schutblad, dat het sieraad van de bloem uitmaakt. Afgesneden blijven deze bloemwijzen in water gezet, langen tijd goed en met enkele bladeren in een vaas geplaatst, maken zij een prachtig effect.

Er zijn in de laatste jaren enkele zeer mooie verscheidenheden van gewonnen, waarvan de hier afgebeelde de *Calla Childsiana* een der aller mooisten is.

E. TH. W.

DE STERRENHEMEL IN JANUARI.

HET volgende overzicht geeft den stand der Sterrenbeelden in den vóóravond (ongeveer 8 uur):
Zenith: Cassiopeia, Giraffe, Perseus;
Noorden: Groote en kleine Beer, Draak, Jachthonden;
Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Lynx, Tweelingen, Wagenman;
Zuidoosten: Groote Hond;
Zuiden: Driehoek, Eridanus, Orion, Ram, Stier, Walvisch;
Zuidwesten: Visschen;
Westen: Andromeda, Hagedis, Pegasus, Vos, Waterman, Zwaan;
Noordwesten: Cepheus, Lier.

Blijkens deze opsomming zijn de schitterende sterrenbeelden Orion, groote Hond (met de helderste ster des hemels, Sirius), Tweelingen, Wagenman, en de Stier waarin Mars als heldere roode ster der eerste grootte prijkt, om acht uur goed te zien: de Januari-avonden zijn de prachtigste van het jaar. Ik wees er vroeger eens op, (Buiten V, No. 5 en 6), dat omstreeks den 10^{en} Januari alle zestien voor Nederland zichtbare sterren der eerste grootte waargenomen kunnen worden. Sommige natuurlijk laag aan den avondhemel, andere (Antares) maar nauwelijks te voorschijn komende uit de morgenschemering.

De Melkweg loopt te 8 uur door de sterrenbeelden Zwaan (in het Westen), Cassiopeia, Perseus, Wagenman, vervolgens tusschen Orion en de Tweelingen, en tusschen grooten en kleinen Hond door, en bereikt in het sterrenbeeld Eenhoorn den Oostelijken horizon. Zijn licht, dat in zomernachten zoo helder kan zijn, is in dezen tijd van het jaar slechts flauw te zien.

Het *Zodiakaallicht* is mogelijkwerwijs omstreeks den 20^{en} Januari aan den avondhemel zichtbaar. Na den 21^{en} gaat echter de maan hinderen.

Ook den *Gegenschein* zal men misschien in de laatste week van Januari, in het sterrenbeeld Kreeft, kunnen vinden.

Er zijn in deze maand 4 Algolminima gemakkelijk waarneembaar, n.l. den 6^{en} te 11 uur, den 9^{en} te 8 uur, den 26^{en} even na middernacht, en den 19^{en} te 10 uur.

In het begin van Januari zijn er meestal in den nacht vrij veel snel verschietende *vallende sterren* te zien, die naar hun uitstralingspunt in het sterrenbeeld Draak *Draconiden* genoemd worden.

Den 3^{en} Januari bereikt de Aarde het *perihelium* harer elliptische baan, d.w.z. dat uiteinde van de groote as, waar de afstand tot de zon zoo klein mogelijk is. Het andere uiteinde, het *aphelium* zal den 4^{en} Juli bereikt worden. Dat het verschil der afstanden tot de zon voor deze beide datums iets meer dan 3% bedraagt, blijkt uit de middellijn der zonneschijf, die in het begin van Januari 32'.5, in het begin van Juli daarentegen maar 31'.5 meet: een verschil van 1' derhalve op de 32'. De geringe afstand in Januari heeft voor ons nog een tweede belangrijk gevolg. *Kepler* heeft uit de waarnemingen van den Deenschen astronoom *Tycho Brahe* afgeleid, dat de snelheid der planeten in haar baan omgekeerd evenredig is met den afstand tot de zon. Hoe kleiner afstand, hoe grooter snelheid. Derhalve beweegt zich de aarde in haar baan in Januari meer dan 3% sneller dan in Juli. Het gecombineerde effect van de *grootere* snelheid en den *kleineren* afstand is nu, dat de zon zich in Januari bijna 7% sneller tusschen de sterren door naar het Oosten *schijnt te bewegen* dan in Juli; deze Oostelijke beweging der zon (die in 365½ dagen de 360 graden der ekleptika aflegt) bedraagt in Januari 61'.2, in Juli 57'.2 per dag. Vergeleken bij een „middelbare”, d.i. steeds even snel loopende zon, die men gemakshalve heeft ingevoerd, raakt de ware zon in Januari op hare Oostwaartsche beweging hoe langer hoe meer vóór: de *ware* zon staat in Januari *links* van de (gevingeerde) *middelbare* zon, en komt steeds meer links te staan; zij blijft dus in de van Oost naar West gerichte dagelijksche beweging des hemels steeds meer bij de middelbare zon achter. Is het voor de middelbare zon volgens de klok tijd om onder te gaan, dan ziet de schaatsenrijder tot zijn groote en aangename verrassing de ware zon nog boven de kim; de ondergang lijkt elken dag meer en meer vertraagd en dat geeft hem den indruk dat de avonden sneller lengen, dan hij met het oog op het jaargetijde verwachten mocht. Nu is het 1) verschil tusschen ware en middelbare zon niets anders dan de *tijdsvereffening*, en men ziet, hoe het snelle toenemen der tijdsvereffening na Kerstmis ons het steeds weer verrassende snelle lengen der avonden, reeds zoo vaak in Buiten besproken, verklaren kan.

Het jaar 1912 is een *schrikkeljaar* en wij zullen in Februari 29 dagen moeten tellen. Het *Israëlietische jaar* 5672 is den 23^{en} September 1911 begonnen, en zal tot den 12^{en} September 1912 duren; het *Mahomedaansche jaar* 1330 is, althans volgens den te Constantinopel geldenden regel den 22^{en} December 1911 begonnen en zal den 11^{en} December 1912 eindigen. Zoowel de Joodsche als de Mahomedaansche tijdrekening bedienen zich van een jaar van 354½ dagen, dat *maanjaar* heet, omdat het *twalf synodische maanden* (of *lunaties*) van 29.53... dagen bevat, en dus twalf malen de wisseling van de schijngestalten der maan vertoont.

Het *Gulden Getal*, d.i. het rangcijfer in den *Maancirkel* of *cyclus van Meton* is voor het pas aangevangen jaar 13. De 6940 dagen van den maancirkel bevatten nauwkeurig 235 lunaties, en zoo valt telkens na verloop van dezen cyclüs de Volle Maan weer op denzelfden datum. Nader wordt de datum der Volle Maan bepaald door het *Epaktengetal*, dat aanwijst, hoeveel dagen er den 1^{en} Januari verlopen zijn sedert de laatste Nieuwe Maan. Daar het den 21^{en} December 1911 Nieuwe Maan is geweest, is de maan den 1^{en} Januari 1912 „elf dagen oud”, zooals men wel zegt: het Epaktengetal is 11. In het algemeen is het Epaktengetal elk volgend jaar 11 grooter dan het vorige, gevolg van het boven genoemde feit, dat het maanjaar van 12 lunaties maar (iets meer dan) 354 dagen telt en dus in het algemeen 11 dagen bij het kalenderjaar te kort komt.

Eindelijk heeft 1912 het rangnummer 17 in den *Zonnecirkel* van 28 jaren. Worden de dagen van het jaar door de letters A, B, C, D, E, F, G, A, B, C enz. aangeduid, dan valt, daar 1 Januari 1912 een Maandag is, de eerste Zondag dit jaar op de letter G. Daar de in Februari ingelaschte schrikkel dag de letter van zijn voorganger krijgt, wordt de „Zondagsletter” na den schrikkel dag F. De combinatie der getallen 7 (de dagen der week) en 4 (de cyclüs der schrikkeljaren) maakt dat in een periode van 28 jaar de Zondagsletters zich herhalen. Zie het lijstje in Buiten V No 1, waaruit blijkt, dat inderdaad de Zondagsletters voor het zeventiende jaar van den Zonnecirkel G en F zijn.

De Zondagsletter stelt den datum voor den Zondag vast; de Epakten bepalen den dag der Volle Maan, en zoo is het dat in den Paaschregel (Buiten II No 14, en V No 14) de deelingen door 4, 7, en 19 een rol spelen.

Mercurius bereikt half Januari een westelijke elongatie van 24 graden, komt dan bijna twee uur vóór de zon op, en zal dus als morgenster gemakkelijk gevonden kunnen worden.

Venus komt bijna anderhalf uur vóór Mercurius op, meer dan

drie uur vóór de zon, en is dus nog een prachtige morgenster, ofschoon zoowel de afstand tot de zon, als de helderheid deze maand sterk afnemen.

Mars is tot lang na middernacht in den Stier zichtbaar. De middellijn der roode planeet neemt in Januari van 13".5 tot 10" af, en daarmee vermindert ook de helderheid. De beweging is nu rechtlopend, d.i. Oostwaartsch. Mars zal in het eind van Januari ten derden male de Pleiaden passeeren (zie Buiten V No 35 en 44). Den 28^{en} dezer maand wordt de planeet een uur lang door de Maan bedekt. Te 2 uur 53 minuten na middernacht verdwijnt zij achter den donkeren rand van het Eerste Kwartier, ongelukkig bij lagen stand der maan, die even over half 4 ondergaat, en dus al onder is, als de planeet aan den lichten rand weer te voorschijn zou komen.

Jupiter is slecht waarneembaar.

Saturnus gaat half Januari twee uren na middernacht onder, en is dus nog een groot deel van den nacht zichtbaar. De planeet verandert deze maand nauwelijks van plaats tusschen de sterren; eerst in Februari wordt de Oostelijke beweging merkbaar.

A. A. N.

CORRESPONDENTIE.

Geachte Redactie!

Als abonné op uw geacht blad, interesseert 't mij te vernemen, of 't mogelijk is, dat het berichtje hetwelk ik dezer dagen las (als bladvulling) dat er ergens in Engeland (Oldham?) een eik is van ruim 4 M. diameter ($\pm$ 13 M. omvang), die op ruim 1200 jaar geschat wordt. 't Komt mij daarom vreemd voor, omdat ik op mijn buitentuin onder Wassenaar enkele eiken heb, die *lang* niet die verbazende dikte hebben en die toch zoo dik zijn als ik ze ooit zag en die volgens, in mijn oog, deskundigen op 800 : 1000 jaar geschat werden, ook in verband daarmee dat ze dicht aan de duinen staan, dus zandgrond hebben.

Zou de voor mijn eiken opgegeven leeftijd juist kunnen zijn? en zou er werkelijk in Engeland een eik bestaan van 4 M. diameter ruim? Zoo ja, zoo zou dat exemplaar volgens mij *veel* ouder moeten zijn dan 1200 jaar of mijn exemplaar veel jonger, want de groei in dikte zal in latere jaren toch eerder minder worden dan meer? en mijn eiken zijn niet meer dan 3½ à 4 M. in omvang.

U bij voorbaat voor uwe rescriptie dank zeggend, teekent
Hoogachtend,

Uw dw.,
C. K.

Den Haag.

* * *
Antwoord op bovenstaande vraag:

De juiste leeftijd van boomen is altijd op het uiterlijk voorkomen bijzonder moeilijk te bepalen. De groei toch wordt in hooge mate beheerscht door allerlei omstandigheden, waaronder het klimaat, de standplaats en de bodem zeker wel de voornaamste zijn. Ook groeit de eene boomsoort veel sterker in dikte dan de ander.

Eiken behoorren onder de boomen, die betrekkelijk langzaam groeien en een dikke eik heeft dan ook ongetwijfeld een vrij hoogen leeftijd, hoewel het publiek de leeftijden van dergelijke boomen in den regel te hoog schat. Het is nu eenmaal gewoonte om te spreken van: „een eeuwen ouden eik” en in het volksgeloof moet een dikke eik dan ook steeds verscheidene eeuwen oud zijn.

Dat een eik, die een doorsnede van 4 M. en dus een omtrek van $\pm$ 13 M. heeft, 1200 jaar oud is, laat zich wel aannemen en veel te hoog zal deze leeftijd naar mijn meening niet geschat zijn.

Wanneer de leeftijd van de boomen te Wassenaar, die een omvang van 3½ à 4 meter hebben en dus nog niet ½ bereiken van het Engelsche exemplaar, op 800 à 1000 jaar wordt geschat, dan komt deze schatting ons wel wat ruim voor. Toch zouden wij, gelet op het voorgaande, niet met zekerheid durven zeggen, dat deze schatting onjuist is. Duizend jaar is echter, zelfs voor een eik, een heele leeftijd.

E. TH. W.

MEEZEN.

Een troepje meezen — knapen, zoo uit school —
Zijn in mijn boomgaard binnen komen vallen;
Ze plukken en ze pluizen en ze mallen;
Ze vliegen om het hardst.... Het is een jool....

Een dolle jacht is het! Luid schaatrend schallen
De fijne, scherpe klankjes. — Een pistool
Knalt in den tuin hiernaast. Weg!.... In de kool! —
't Was maar een zweep. — Zoo kan geen wapen knallen.

Ze weten 't al! Ze komen al weerom.
Nu aan het werk! Nu rupsen-ringen pikken
Van appeltwijgen! Er is veel te bikken

Want de insecten zijn en blijven dom.
Dan snort op eens weer weg de heele drom.
Waarom? 't Zijn meezen, die van alles schrikken.

J. H. DE VEER.

1) op den evenaar geprojecteerde

VAN AFRIKA'S NOORDKUST.

(Vervolg).

WIJ zijn ietwat onaangenaam gestoord in onze zoeten doezel van vrede en rust. Wij waanden, dat oorlogen eigenlijk niet meer tot dezen tijd behoorden, dat in het verkeer der volkeren het mein en dein op eenigszins fatsoenlijker manier zou worden behandeld en dat de leelijke dingen, die men op dit gebied op school den kinderen uit de geschiedenis leert, van nu af aan van min of meer uitsluitend academische waarde geacht kon worden en zeker niet — er zijn leeraren, die het nadrukkelijk verkondigd moeten hebben — om bij de jeugd de overtuiging te helpen vestigen, dat het de plicht van ieder is zich tijdig naar vermogen voor te bereiden, om, mocht er eens een liefhebber voor ons land komen, hem een vuist te kunnen voorhouden.

Het was in één woord païs en vree alom.

En daar komt nu dat Italië ons eensklaps ruw tot de werkelijkheid terugroepen en wil in zijn drang naar materiële ontwikkeling, voor zijn arme bevolking, die bij hoopen moet emigreeren naar de Nieuwe Wereld, een plaats zoeken wat dicht bij. Zijn kans schoon ziende, grijpt het eenvoudig wat binnen zijn bereik is.

Slecht — zoo gij wilt. Maar niet slechter dan Nederland geweest is in Oost-Indië, niet slechter dan Engeland in Transvaal, in Oranje-Vrijstaat en in Egypte, dan Frankrijk in Algiers, Tunis en Marokko, niet slechter dan... gelieve slechts in te vullen eene „beschaafde” of „onbeschaafde” natie, die u te binnen schiet. Ja — één moet ik er nog noemen en wel het beklagde Turkije, dat zich met het eenmaal door haar geroofde en beurtelings verwaarloosde en mishandelde Tripoli, plotseling door teere banden van bloedverwantschap verenigd voelt.

Het is of het noodlot rust ook op dezen rijkgezegenden Noordkant van het Zwarte werelddeel. Reeds uit de dagen der Phoeniciërs dateert dat rukken en trekken aan de bevolking, die nooit iets anders misdaan heeft dan het duidelijk te kennen geven van den wensch met rust gelaten te willen worden. „De Barbarische zeerooverijen dan?”, hoor ik zeggen. Maar laat ons niet vergeten, dat die zeerooverijen speciaal bron van bestaan waren der vreemde Deys, Pacha's, Regenten en hoe deze autocraten mogen geheeten hebben, alsmede van hun Turksche satellieten, doch niet zoozeer van de inheemsche bevolking. Laat men verder vooral niet vergeten, dat de grootste en beste en stoutste, maar ook de wreedste dezer piraten, renegaten van Europeesche afkomst waren, gerecruteerd uit nagenoeg alle beschaafde christenstaten. Die slavernij van geroofde schepelingen en van de Europeesche kustbevolking moge verschrikkelijk zijn geweest, maar was zij verschrikkelijker dan de slavernij op de galeien der Aller-Christelijkste koningen van Frankrijk en Spanje? Zij, die het twijfelachtig genoeg gesmaakt hebben zoowel slaaf in Barbarije als galeislaaf in Frankrijk of Spanje geweest te zijn, verkozen volgens hun relaas het eerste, als van twee kwade dingen verreweg het beste.

En inderdaad, de inlandsche bevolking, waarmede die slaven in de eerste plaats te maken hadden, is niet zooals men haar gewoonlijk afschildert. Een harer grootste ondeugden is wellicht het naïve gemak, waarmede het voorbeeld van hun beschaafde Europeesche bezoekers, Christenen en Turken, overgenomen wordt en de verderflijke invloed daarvan is beter merkbaar, naarmate men de kust of die plaatsen nadert, waar de Europeanen het slechte jaargetijde „en hivernage” doorbrengen. Dit verschijnsel is waarneembaar in geheel Noord-Afrika, van Alexandrië tot Agadir toe. Was niet, om een voorbeeld te noemen, de prostitutie, zooals wij die kennen er vóór de komst der Christenen, onbekend? En welke verwoestingen richt de „Groene fee” *) niet aan, speciaal onder Mooren en Arabieren? Er heeft zich een legende gevormd, die zeker slag ééndags- en mode-journalisten gaarne napraat en waarvan de moraal het best getypeerd wordt door het „ce sale arabe” der Franschen. Volgens die legende deugt al wat Noord-Afrikaansch is slechts weinig; zij doet ook beschaafde oordeelvellingen ontstaan als er onlangs een gastvrijheid verkreeg in een onzer groote dagbladen, waarin niet minder werd beweerd dan de christelijke kleinigheid, dat het uitroeien van dat volk nog zoo kwaad niet zou zijn. En hoe hebben nu de Italianen in de oasen van Tripoli gehandeld? Is men ook daar niet opgetreden op eene wijze, alsof men met schadelijk gedierte te doen had? Voor dit optreden mogen vele zielkundige oorzaken zijn, die wij hier, veilig in onze armstoel, niet kunnen beoordeelen, die dit oordeel tot voorzichtigheid moeten dringen, maar te zeggen: het is slechts gespuis, het verdient niet beter, is een monsterachtige domheid, die dengeen, die haar uit, tot schande strekt.

* * *

Wij hebben de bevolking van Noord-Afrika van een gunstiger zijde leeren kennen, doch het is waar, wij moesten daarvoor den zelfkant van deze kust achter ons laten, de mode-touristen-oorden mijden, waar de christen-beschaving het gedegenereerd spoor van haar goudstukken heeft achtergelaten. Eens slechts hebben wij van de zijde van een Arabier blootgestaan aan een poging tot oplichting en vergiftiging, maar dat was in het mondaine Biskra, door een zeer „beschaafden” inlandschen „guide d'hôtel”, die vloeiend Fransch sprak en in een kwartier tijds

een halve liter absynth in zijn maag liet verdwijnen, er op pochende, dat dit maar een kleinigheid was.

Nu ligt Biskra ook in het Zuiden aan gene zijde der bergen en aan de grens van het woestijngebied, maar door de spoorverbinding, groote hotels, gegalonneerde portiers en gepolitoerde kellners, door een casino en allerlei „attracties”, heeft men er een mode-oord van gemaakt, waarvan als voornaamste aantrekkelijkheid het aangename droge winterklimaat is overgebleven.

Wij gaan daarom verder zuidwaarts en trekken met een kleine karavaan over Touggourt en Guerara naar de oase der Mزاب in de zoogenaamde „région de la Chebka et des Gnater” zooals de Fransche benaming niet zonder eenigen zwier luidt.

Nu moet ik eerst een kleine opheldering geven over de afmetingen van zulk een oase. Naar aanleiding van opmerkingen over de oase van Tripoli blijkt dikwijls, dat men zich zulk een oase te klein, te netjes afgepast, te popperig, voorstelt, zoo iets als eene ontginning op de Drentsche of Brabantsche heide, van zooveel uur lang en zooveel breed.

Men heeft in de eerste plaats gewoonlijk een zeker gebied van oasen, zooals men in den Oceaan eilandengroepen aantreft. Evenals die eilanden liggen de oasen soms uren, ja dagen van elkaar door dor gebied gescheiden, maar toch hooren zij bijeen, wat reeds daaruit blijkt, dat zij in den regel bewoond zijn door een zelfden stam of fracties van een zelfden stam. Evenals dit met de oase van Tripoli het geval is, behooren er een of meer steden toe en daarbij, soms zelfs weer door een aanzienlijken afstand dorheid ervan gescheiden, de tuinen der oasen. Zulk een oasengroep kan echter grooter zijn dan eenige van onze provinciën, en het is dus duidelijk, dat de vergelijking met een ontginningsgebied of woeste gronden hier te lande niet opgaat. Daar komt bij, dat van eenige regelmaat, ja zelfs van een afgerond geheel geen sprake is. Slechts in één opzicht is de afscheiding scherp: daár, waar de besproeiing ophoudt, ligt, scherp afgebakend, de grens tusschen leven en woeste dorheid. De overeenkomst tusschen ontginning en oase gaat echter wel op wat de vatbaarheid voor vergrooing aangaat. In den regel dankt de oase haar vruchtbaarheid aan de aanwezigheid van water — men spreekt van onderaardsche rivieren in het woestijngebied — op zoo geringe diepte, dat het bruikbaar is. Vergroot men nu het aantal putten, dan breidt de oase zich uit om met het verminderen daarvan, soms een gevolg van achteruitgang der bevolking, soms ook van daling van het ondergrondsche water-niveau, snel te slinken, ja, spoorloos te verdwijnen, hoewel de bodem op zich zelf even vruchtbaar blijft als vroeger.

Zoo zijn door de Fransche ingenieurs met behulp van artesische putten talloze nieuwe oasen in het leven geroepen, maar ook aan oude weer nieuw leven gegeven, vooral in het gebied ten zuiden van Biskra. Deze oasen-vermeerdering is een krachtig middel om de nomaden-bevolking meer gezeten te maken, waardoor niet alleen de kans op woelingen vermindert, maar ook de bevolking zelve tot grooteren bloei komt. Vele stammen zijn nomaden geworden uit noodzaak door het verzanden of vernielen der putten of het dalen van het peil van het grondwater.

Gaat de bevolking nu van den nomadischen tot den gezeten toestand over, dan gaat daarmede een verhooging van welvaart gepaard, het verblijf onder tenten wordt verwisseld tegen dat, in, weliswaar primitieve, huizen, er komt een hogere vorm van landbouw, er komt bezit en daarmede eenige welvaart, men gaat een moskee bouwen en de Sahara-stad is geboren.

Nu stelle men zich dit alweer niet te Europeesch fraai, te deftig voor. Ja, wij noemen deze verzameling van woningen, los opgebouwd uit in de zon gedroogde leem met gehakt stroo er tusschen ter verhooging der samenhang, een stad. Maar die woningen herinneren ons weinig aan onze huizen, terwijl de straten, ongeplaveid, soms in de rotsen trapsgewijze uitgehouwen en gewoonlijk niet veel meer dan een meter breed, meer gelijken op loopgraven en, waar ze overdekt zijn, op mijngangen. Vensters zijn niet aanwezig, de deuren zijn gesloten en behalve de aanwezigheid van enkele kinderen en een diep gesluierde vrouwengedaante, schijnt de stad uitgestorven. Verbeeld u echter niet, dat uitgestorven hier de beteekenis van doodsch heeft. Daar is in de eerste plaats het zacht, bijna bescheiden gezang der talloze heilige vogeltjes, huppelende van palmhouten dakgoot op deurpost en paradijs-schuin buigend en met een glimmend kraaloojje de ongewone ver-schijning der Europeanen in deze stad beklurend. Daar is in de tweede plaats dat wonderlijke zonlicht, dat hier wel een heel ander spectrum of beter gezegd heel wat meer kleuren op zijn palet schijnt te hebben, dan bij ons. Maar korten tijd schijnt zij direct in de straat, daarvoor is deze te smal, slechts tooverft zij de toppen van de gevels aan een der zijden om, in een rand van goud-geel getint albast. De silhouetten der huizen snijden een smalle reep van een diepblauw uit den hemelkoepel, een blauw zoo ijl te gelijktijd, dat men er als doorheen ziet schijnen de oneindige ether-ruimte van het heelal, een blauw, zoo lachend, tintelend van schalks-blij, overmoedig, jeugdig leven, dat het is alsof men zijn eerste liefde in de oogen blik en dien blik beantwoordt ziet. En dan het kleurenwonder, dat het diffuus licht uit die lemmuren schijnt te halen naar buiten te tooveren, waar het speelt en danst, uw blik vast-

VAN AFRIKA'S NOORDKUST. AANKOMST VAN EEN KARAVAN IN EEN OASE-STAD.

houdt, uw fantasie prikkelt, lacht, wegschuilt, gutig lonkt en verdwenen blijkt, als ge, van dichtbij kijkende, niets bespeurt dan de ruwe oppervlakte van onzuiver goor, grauw leem, met stukjes stroo er uit stekend.

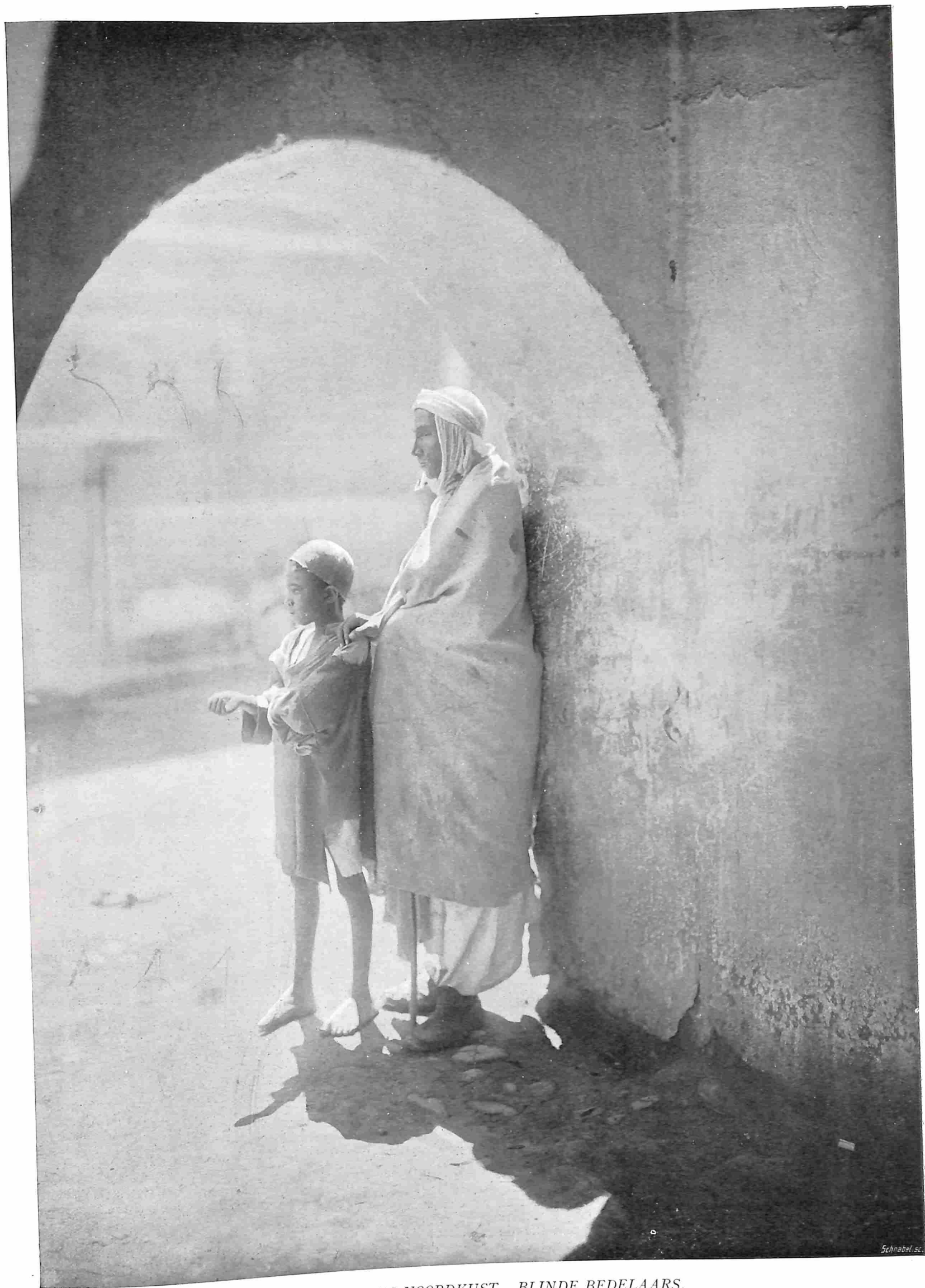
* * *
De zware deuren van ruw gehakt palmhout hebben geen klink of sleutelgat. Maar naast de deur is een gat in de muur en hierdoor wordt met de hand de huissleutel gestoken, die aldus de deur aan de binnenzijde opent. Die sleutels zijn van hout, soms 3 à 4 decimeter lang en door het inslaan van een groot aantal nageltjes van verschillende lengte ware patent-sleutels geworden. Hoe schijnbaar primitief, zijn zij van een ingewikkeldheid en een

degelijkheid, dat een Europeesche insluiper van professie er tevergeefs zijn bedrevenheid op beproeven zou. Maar nu is ook de hoofdzak, waaraan van Arabisch of Mozabitisch standpunt een huis moet voldoen, dat het om zoo te zeggen ontoegankelijk is als een citadel en tegelijkertijd den „man in the street" totaal geen aanwijzing geeft omtrent den staat der bewoners. Millionairs en bedelaarshuizen behoren er van buiten eenvormig uit te zien. En het valt den gegoeden zooveel gemakkelijker dit doel te bereiken en onvindbaar te blijven voor officieele of officieuze roofhebbers, omdat de zeer armen verreweg de overhand hebben.

Maar laat ons eens een kijkje binnen nemen. Door een korte gang, komt men op het binnenpleintje, waarop de vertrekkende

VAN AFRIKA'S NOORDKUST. BORDUREN VAN BURNOUS.

VAN AFRIKA'S NOORDKUST. BLINDE BEDELAARS.

uitkomen. Deze zijn klein en zeer langwerpig. Tot dezen vorm is de inlander gedwongen, omdat hij niet over zolderbalken van grooter lengte, beter draagkracht, beschikt om zolderingen van grooter spanning te maken. Terloops zij aangemerkt, dat deze langwerpige gedaante der vertrekken oorzaak is van het ontstaan der lange, smalle Oostersche tapijten. De Oostersche tapijten van voor onze vertrekken normale afmetingen zijn in den regel gemaakt door de groot-industrie in de kustplaatsen, die uitsluitend arbeidt voor export en Europeeschen smaak, maar al te dikwijls met de gevolgen van dien.

Vensters hebben de vertrekken, waar een aangenaam tonig halfduister heerscht, niet. Licht en lucht treden binnen door de deuropening, die, zooals gezegd, toegang geeft tot het binnenpleintje dat baadt in het zonlicht.

De vloer is van vastgestampte klei, die muren zijn gewoonlijk besmeerd met dezelfde specie, in enkele gevallen heeft men ze gewit. De zoldering bestaat uit ruw gehakte stammen van den dadelpalm, belegd met een dikke laag gedroogde bladeren van dezen boom (djerick) of met zeer dik riet. Op deze onderlaag rust een plaveisel van gedroogde klei en vormt het platte dak, dat men door een stijlen trap, eveneens van palmenstammen en klei, bereikt.

(Wordt vervolgd).

⊗ Absynth.

DE VOS.

GEEN grooter avonturier in gansch het dierenrijk, geen, die meer vermaard is om zijn listen en geslepenheid, zijn roovers- en schelmenstreken, dan Reintje de Vos, de rossige vrijbuit, voor wien fabel en legende onverwelkbare kransen hebben gevlochten.

Tal van plaatsen zouden wij kunnen aanwijzen, om te doen zien, hoe Reintje om zijn sluwheid op zeer oude titels boogt. En gelijk zijn oer-ouders waren, zoo is nog de nakomeling van heden, want: een vos verliest wel zijn haren maar niet zijn streken.

De aangeboren eigenschap, die den vos kenmerkt onder al het geschapene, wordt van zijn prille jeugd af zorgvuldig gekoesterd en ontwikkeld door de ouders, opdat de telg de aloude glorie van zijn geslacht onverlet beware.

Een typisch staaltje daarvan verhaalde ons een Duitsche houtvester, Karel Brandt, wien het gelukt was een familietafereltje van een gezin-Reintje te bespionneeren, een groote zeldzaamheid, die hem slechts éénmaal ten deel mocht vallen, hoewel hij honderden vossen had gezien en kunnen vellen gedurende zijn loopbaan.

Een vriend van onzen zegsman uit Lippe-Detmold had een vossenfamilie ontdekt niet ver van een boerenhofstee in de bosschen, en voor en na drie hunner neergeschoten. Dat verdroot de moedervos en zij koos met de rest harer jongen een ander toevluchtsoord. Weldra echter wist de jager de nieuwe verblijfplaats van de vijanden zijner jacht op te sporen en op zekeren heerlijken middag in Juni, aldus Brandt, zaten wij op een afstand van ongeveer zestig passen voor het nieuwe hol. Dicht struikgewas beschutte ons voor de scherpe kijkers van de moedervos en de kleintjes.

Nauwelijks hadden wij er een half uurtje gezeten, of daar loert een roode, spitse kop te voorschijn, de ooren luisterend naar voren stekend en listig heen en weer spiedend. Als alles veilig blijkt, schuift de vossin haar lichaam tot op de helft uit de pijp, spionneert nogmaals links en rechts en toont ons eindelijk haar mager, tenger gebouwd lijf met den verformfaaiden, gehavenden staart, die ons getuigt, dat moedervreugden en moederzorgen geen al te besten invloed hebben uitgeoefend op haar uiterlijk en haar toilet. Zij verkent haar verblijf van alle kanten en besnuffelt, met den neus dicht tegen den grond, iedere pijp, blijft een oogenblik staan, luistert en zwerft in wijder kringen nogmaals om haar toevluchtsoord, maar vindt niets, dat haar verdacht voor komt. Thans pas waant zij zich veilig. Zij snelt naar een der pijpen, steekt er den kop in en laat een loekkend geluid hooren. Op hetzelfde oogenblik dartelen drie jonge vosjes langs haar heen naar buiten, stoeien, rollen en wentelen zich over den grond, overmoedig als de jeugd, wanneer zij zich, de harde schoolbanken ontvlindend, de deur uit wringt.

De oude staat als wachteres bij haar woning en bekijkt met welgevallen het vroolijke spel van haar levenslustige lievelingen, nog gestoken in het licht-rossige boezeroentje van hun eerste jeugd. Thans heeft een der kleintjes een afgeknaagden hazenpoot bemachtigd, aan welks eene einde nog een stuk vel vastzit. Een ander wil hem dit speelgoed betwisten. Elk heeft den poot van een kant vast en zij trekken elkaar heen en weer, totdat een hunner het eindeijk beu wordt. Hij laat den poot los en wil zijn broertje roofzuchtig bij den kraag vatten. Doch dit zet het op een loopen, en beide anderen hollen het achterna. Spoedig weet de kleine vluchteling een op de vlakke staanden struik te bereiken, en zoo snel als zijn beentjes hem dragen kunnen rent hij er om heen. En wijl elk zijn voorganger tracht te pakken te krijgen, kan men niet meer zien wie de eerste en wie de laatste is, want de neus van den een raakt den staart van den ander, en als een levende ketting kringelen zij om den struik.

Daar laat plotseling de moeder een licht geluid hooren... de schakels van den ketting laten los en als op commando is het klaverblad onder den grond verdwenen.

Nog een minuut wandelt de oude om de woning heen en weer,

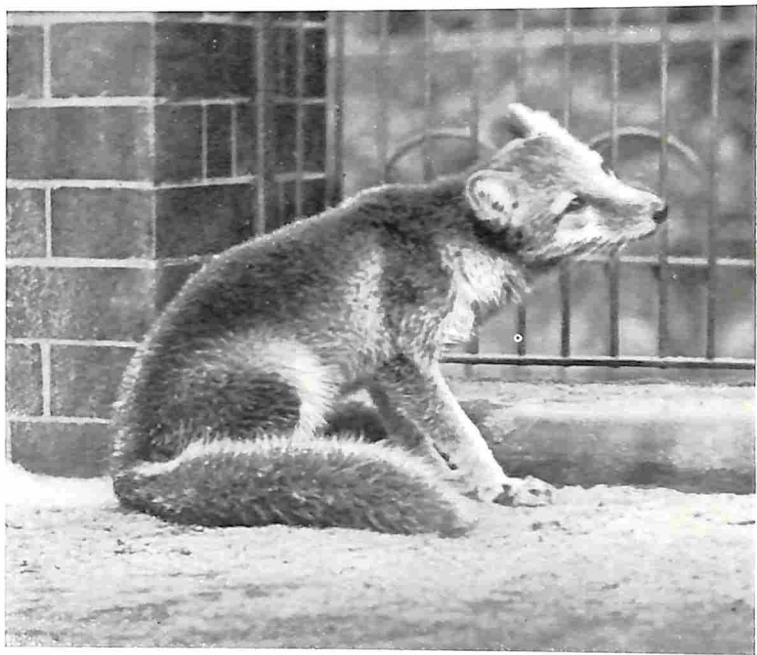
luistert dan even aan de pijpen en snelt weg.... Wellicht om voedsel te halen?.... Neen, nog niet! Vijf minuten later keert zij zacht sluipend terug. Zij zet haar pootjes zoo behoedzaam en voorzichtig neer, dat niemand haar hooren kan. Zij gliuift tot bij de pijpen en luistert naar binnen. Niets is er te hooren. Wat zou zij in het schild voeren.... O, zij heeft de kleintjes verboden, om tijdens haar afwezigheid buiten te spelen, en nu komt ze nog eens stilte terug om te kijken, of ze ook gehoorzaam zijn, opdat hun geen leed geschiede.

Doet de rechtgeaarde moeder niet precies hetzelfde? En zouden er niet veel moeders gevonden worden, die een voorbeeld mochten nemen aan dit redeloze dier?....

Als moederliefde en bezorgdheid zijn uitgeput bij de oude, die al haar sluwheid te baat neemt tot bescherming van haar lievelingen, sluipt ze eindelijk stilletjes weg en verdwijnt.

Een uur is voorbijgevlogen, als plotseling uit de verte een langgerekte smartkreet weerklinkt. Het is een klaagtoon, in doodsangst uitgestooten door een haan op het boerenhof in de buurt. Steeds dicht nader het gekerm en eindelijk verschijnt tusschen de boomstammen de vossin, die in haar hoogopgeheven snuit een nog levenden, met prachtig glimmende veeren getooiden haan bij een gebroken vleugel meesleept. Trotsch komt zij aangedraafd met haar ongelukkig slachtoffer, dat machteloos met den nog onverletten vleugel in de lucht slaat, en met zijn sporen de borst van den roover bewerkt, als wilde hij met een laatste krachtsinspanning nog trachten de vrijheid te herwinnen. Doch het lukt hem niet, en nieuwe angstkreten weerklinken, als hulpgeroep tegen den booswicht, wiens spits gezicht met de vurige oogen, omwaaid van kromme hanenveeren, gelijkt op dat van Mephisto.

Eindelijk is de moedervos bij het hol aangeland, legt den haan

POOLVOS IN ZOMERKLEED.

voor een der pijpen, drukt hem met haar voorpooten op den grond neer en roept haar gehoorzame kinderen naar buiten. In een ommezien zijn ze er, de kleine schavuiten, en omringen met beluste maar tevens met angstige blikken den buit. Want tot hiertoe kenden zij slechts muizen, levend en dood, misschien ook jonge hazen. Maar een dier van zulke grootte zagen zij nog nooit te voren en ondanks dat moeder hun voordoet hoe ze moeten aanpakken, en hen hiertoe met gebaren en stem aanspoort, wagen de kleine schelmen den aanval toch niet op het kermend symbool der waakzaamheid.

Om hun lust nog meer aan te vuren, laat moeder eensklaps den haan los, en deze, in de hoop zijn bloeddorstigen vijand te ontkomen, springt op, en fladdert, met den nog gezonden vleugel zijn vlucht verhaastend, zoo snel hij kan van het gezelschap der roovers weg. Maar het onverwacht opspringen van den haan heeft op de kleinen een geheel andere uitwerking dan moeder Reintje verwacht had. In plaats toch van den haan te vervolgen, vliegen zij verschrikt naar hun veilig onderaardsch verblijf, en slechts herhaald geroep van moeder, die in een paar sprongen den haan weer ingehaald en teruggesleept heeft, vermag ten slotte het kleine rooversgespuis te doen terugkeeren. Nogmaals beproeft de oude hetzelfde spel, en thans reeds met beter gevolg. Een der kleinen, de grootste en sterkste, grijpt een staartveer van den haan beet, terwijl de beide anderen, zich tegen elkaar dringend, den vluchtende nakijken. Andermaal sleept de oude hem terug en drukt hem met haar voorpooten op den grond neer. Thans grijpen alle drie de prooi bij de veeren en houden vast, totdat de oude den halfdoodgemartelden ridder van het hoenderhof den hals afbijt.

En nu beginnen de kleintjes den rampzalige op te peuzelen... Paf!.... Paf!.... knallen plotseling een paar geweerschoten. En als de kruitdamp is opgetrokken, zien wij de moeder levenloos liggen naast haar buit, terwijl een der jonge vosjes een

paar passen [verder zijn] laatste adem] uitblaast.

Ziedaar een aardig familie-tafereeltje uit een Reinaartsgezin, dat, helaas, zoo droevig eindigde. De mensch was den vos te slim af. Maar ook het omgekeerde is meer dan eens het geval, zooals menig- een uit ervaring kan getuigen.

Zoo herinner ik me een geval, dat zich afspeelde bij een erf in Zuid-Limburg, waar de bewoners veel last hadden van een vossenfamilie, die zich ophield in de naburige bosschen. Reeds menige kip was op onbepaalde tijden des nachts het slachtoffer geworden van den roover. Strikken en vallen die gespannen werden wist Reinaart te vermijden. Toen besloot men hem op andere wijze te verschalken. Een diepe kuil werd even buiten het erf in den grond gegraven, van boven een paar meters lang en breed, maar onder in den grond van grootere afmetingen, zoodat de wanden van den kuil schuin naar beneden liepen, om den vos, wanneer hij er in gevallen was, de gelegenheid te benemen tegen de wanden op te klauteren en te ontsnappen. Midden in den kuil werd een dunne, gladde paal geplant, die tot een hoogte van een meter of drie boven den beganen grond uitstak. Boven op dien paal werd een eend vastgebonden toen de duisternis van den avond was ingevallen, en daarna de kuil voorzichtig en zorgvuldig overdekt met een laagje stroo, dat rustte op dun teenhout. Daar de eend op haar ongewonen piedestal nog al spektakel maakte, moest dit de aandacht trekken van den dief. En inderdaad, hij kwam in den loop van den nacht. Want 's morgens vond men de eend verdwenen en de overdekking van den kuil ingevallen. Men dacht niet anders of Reintje zou in den kuil gevangen zitten, waar men hem het levenslicht zou kunnen uitblazen. Reeds vele vossen waren op deze manier door de landlieden gevangen en onschadelijk gemaakt. Maar Reintje in kwestie scheen veel tijd te hebben gehad en geroutineerd te zijn in dergelijke avonturen, want bij onderzoek van den kuil vond men deze leeg, doch in een der wanden een pijp dwars naar boven gegraven naar den beganen grond, en de slimmerik was langs dien weg ontsnapt; hij had zelfs de eend mee weggesleept. Zijn angst scheen hem dus niet zoo erg van streek te hebben gebracht, dat hij zijn buit in den steek had gelaten.

Een strooper, die menigen helderen maannacht op de vossenjacht was uitgetogen, en er verschillende geveld had, vertelde mij, dat het hem nog nooit gelukt was een vos onder schot te krijgen van den wind af, dat wil zeggen, als de wind ging in de richting van den strooper naar den vos. Zijn reuk schijnt hem de aanwezigheid van den mensch dan te verraden. Zekeren nacht, dat de strooper aan den rand van een bosch onder het struikgewas verscholen zat, kwam een prachtexemplaar van een vos spelen op den aangrenzenden akker. Toen hij zoo dicht genaderd was, dat de jager hem dacht onder schot te hebben, spande hij zeer voorzichtig den haan van zijn geweer en wilde aanleggen. Maar op hetzelfde oogenblik stootte Reintje met de snelheid van den wind het bosch in en verdween. Wat was het geval?... Het dier had den loop van het geweer zien glinsteren in het maanlicht en dit was hem ongetwijfeld verdacht voorgekomen. Hij liet zich verder ook den heelen nacht niet meer zien.

De vos is over geheel de Noordelijke wereld verbreid, en bekend is, hoe doelmatig hij zijn woning aanlegt met een hoofdingang en verschillende redingspijpen. Ook dassen verjaagt hij uit hun verblijven en neemt er bezit van. Hij leeft van allerlei gevogelte en gedierte, slurpt met welgevallen eieren en versmaadt ook honing, vruchten en beziën niet. Om zijn kostbaar pelswerk is vooral de zilvervos vermaard.

Door de felle vervolging, waaraan Reinaart blootstaat, is hij in onze streken al zeldzaam geworden op vele plaatsen.

Behalve den mensch heeft hij nog verschillende andere vijanden. Niet alleen de wolf vangt en eet hem op, maar ook de hond maakt hem dood, waar hij hem te pakken kan krijgen. Merkwaardig echter is het, dat drachtige en zoogende moeder-vossen door den mannelijken hond veelal gespaard en zelfs niet eens vervolgd worden. De havik spaart de jonge vossen niet, en de steenarend valt zelfs volwassenen aan, hoewel hem dit vaak slecht bekomt.

Tschudi vertelt zoo'n geval. „Een vos liep over den gletscher en werd bliksemsnel door een steenarend gegrepen en hoog de lucht in gevoerd. De vogel begon echter weldra eigenaardig met de vleugelen te slaan en daalde achter een rots. De waarnemer beklom deze en tot zijn verbazing liep hem spoedig de vos pijsnel voorbij. Een beetje verder vond hij den stervenden arend met doorgebeten borst. Het was den vos gelukt zijn vijand tijdens de luchtvaart bij de keel te pakken te krijgen. Opgesluisd hinkte Reintje na zijn tocht weg, doch hij zal deze proeve van aviatiek wel nooit vergeten hebben”.

POOLVOS IN DEN OVERGANG VAN ZOMER- TOT WINTERKLEED.

Dat de mensch over de slimheid van Reintje een massa gefantaseerd heeft, is een feit, en veel listen worden hem toegedicht, die hij niet bezit. Hieronder hoort ook het fabeltje hoe hij zich van vlooiën weet te ontdoen. Men vertelt namelijk, dat Reintje, als hij door ongedierte geplaagd wordt, zich naar de rivier begeeft, een stukje hout in zijn mond neemt en dan te water gaat. Hij begint eerst met het topje van zijn staart in het natte element te steken en zoo schuift hij hoe langer hoe verder achterwaarts onder water. Het ongedierte, dat hem plaagt, vlucht voor het water hoe langer hoe meer in de richting van Reintjes kop. Maar Reintje zet zijn kuur voort, totdat ten slotte alleen nog maar het stukje hout dat hij vooraan in zijn bek houdt van water vrij is. Nu klimt al het ongedierte daarop, Reintje laat het stukje hout los en op het water wegdrijven als een bewoonde ark.

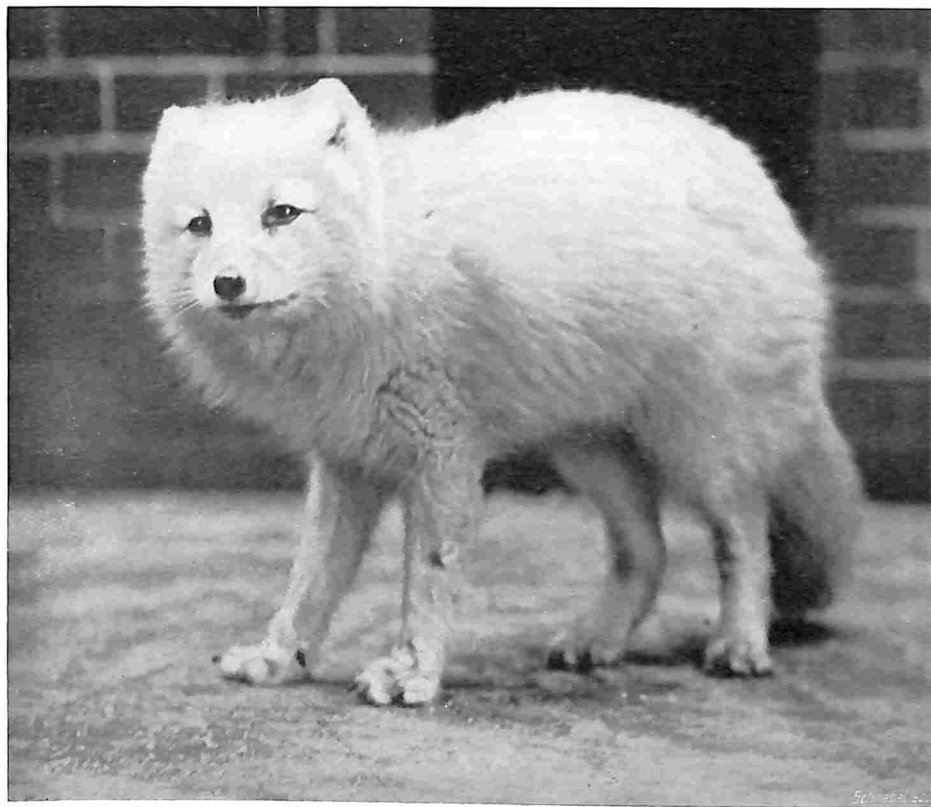
Dit verhaaltje echter kan men gerust naar het rijk der fabelen verwijzen evenals tal van andere.

Hoe jammer, dat ik dit artikel weer moet besluiten met een schanddaad, waaraan Reintje blootstaat van den kant der menschen.

Onder het achterlijke, domme volk toch heerscht het treurig geloof, dat de tong van den vos een uitstekend middel is tegen roos, maar ze helpt niet of ze moet levend uit den bek van den vos worden gesneden. Meer dan een heb ik er ontmoet, die met zoo'n stukje levend uitgesneden vossentong in een linnen zakje om zijn hals liep. Hoe is het mogelijk, dat zulke dingen in menschenhersen kunnen opkomen!

's Hertogenbosch.

P. N. BROUNS.

POOLVOS IN WINTERKLEED.

Foto B. A. de Vries.

OUDE GRIFT BIJ HATTEM.

HATTEM, EEN INTERESSANT VELUWSCH STADJE.

DE Veluwe ken ik al jaren, 'k prijs er mezelf gelukkig om. Hoeveel malen heb ik haar niet doorkruist, zoo wel per fiets als per voet, langs prachtig aangelegde grintwegen, langs bosch- en heidepaden of dwars 't heiveld over, ook wel wadend door een helder beekje, waardoor je veel dieper dan op eenig andere wijze in het bcsch kunt doordringen en telkenmale heb ik rijkelijk genoten van 't

Veluwe-landschap in z'n talrijke afwisselingen van vormen en kleuren. Doch tot het noordelijke gedeelte, waar ze, vrij plotse-ling, in de IJsselstreek afdaalt, was ik nog nooit doorgedrongen.

Toen voerde m'n lot me naar Hattem en zoo vertrouwd als ik was met het Veluwsche schoon en eveneens met meer dan een Veluwsch stadje, heb ik daar toch verwonderd gestaan, niet vermoedende dat ik in dit gedeelte zoo'n bij uitstek mooie streek en tevens het meest interessante Veluwsch plaatsje zou vinden.

Zoo'n eigenaardig stadje is dat Hattem, oud, zéér oud: de middeleeuwen heeft het over zich heen zien gaan en de oorlogs-stormen hebben er gewoed langduriger en heviger dan in menig andere oude plaats. De gevolgen hiervan waren verbrokkeling en verval der eertijds sterke vesting, achteruitgang van het stadje zelf. Nog staan er geweldige muurbrokken, die voor zich zelf een roemrijke taal spreken van voortdurende belegerin-gen en afgeslagen bestormingen en thans het verleden nog machtig tot ons doen doordringen.

Eens had ik het genoegen met een bekend oudheidkundige, die de leiding van het restauratiewerk der bekende Dijkpoort op zich genomen had, deze te bezichtigen en vanuit de schiet-gaten der strategisch gebouwde poort, zagen we over Hattem heen en gretig heb ik naar hem geluisterd toen hij me van haar woelig verleden vertelde, den ouderdom van de verschillende gedeelten lezende uit de muren der huizen, de gebruikte steen-soorten, ja zelfs uit de samenstelling der gebezigde kalkspecie, welke voor de deskundigen zekere gidsen zijn in het vaststellen van den ouderdom. Het verleden leefde voor me op, te gemakkelijker omdat er betrekkelijk nog zoo weinig veranderd is en Hattem thans nog even nauw samengetrokken staat als in haar stichtingstijd, al zijn de vestingmuren zoo goed als verdwe-nen en de grachten met een polsstok over te springen.

Want dit is wel het interessante van Hattem, dat de nieuwe tijd hier, in tegenstelling met andere oude plaatsjes, nog zoo weinig haar invloed heeft doen gelden.

De oudheid blijft er nog altijd bewaard in de schilderachtige oude huizen, verweerd en vervallen, dankbare onderwerpen voor het gilde der kunstschilders, die dikwijls de romantiek der oude steegjes en huizen, of van een typisch pleintje, in gevoelige verven op het doek trachten weer te geven.

Bij heldere zomernachten mocht ik zoo graag door het droom-stadje slenteren, door de stille straten en de nauwe steegjes, waar het maanlicht heldere vlakken op het muurwit wierp en ik het gevoel kreeg van in een oostersch stadje rond te dwalen. Want bij maanlicht deed me het met z'n talrijke nauwe steegjes, ouderwetsche huizen in grillige afwisseling van hoog en laag en z'n groote, witte muurvlakken, immer aan oostersche plaatsen denken, zooals ik die, helaas alleen uit afbeeldingen, ken.

Doch 't is niet alleen het schoon der doode dingen, dat Hattem interessant maakt, ook het levende schoon, de haar omgevende

Foto B. A. de Vries.

HATTEM. DE DIJKPOORT VÓÓR DE RESTAURATIE.

natuur draagt er het hare toe bij.

Hier heeft men immers den overgang van het Veluwe-landschap met z'n heidevlakten en dennebosschen naar het meer lagere gedeelte, waar de beukeboomen en een enkele eik forsich uit den grond oprijzen, om zich ten slotte geheel te verliezen in het IJsellandschap, waar de rivier zich tusschen vruchtbare weilanden doorkronkelt en wilgenboomen droefgeestig langs den slootkant staan.

Zoo'n prachtig Veluwe-gedeelte hebben we hier, met een zeer geaccidenteerden bodem en meerdere beduidende hoogten, op een waarvan men een belvedere heeft opgericht, welke heerlijke vergezichten oplevert, over de heidevlakte en bosschen heen, van waar men zelfs, bij helder weer, den verren horizon in de zee ziet vervloeien, over de bebouwde laagvlakte, waar, in het voorjaar en den nazomer, de aaneenliggende roggevelden een zee vormen met groene en gouden golven, enkele aardappelvelden als eenzame eilandjes er tusschen, over het luchtige IJsellandschap tot waar Zwolle, als een forsich gebouwde stad, voor ons oprijst. Heel den horizon langs, in welke richting men ook ziet, overal doemen de torentjes van de omheen liggende steden en dorpjes op, van: Elburg, Wezep, Kampen, Zalk, Hasselt, het kleurige Hattem zelf, Dalfsen, Heino, Raalte, Wapenveld, Wijhe en nog meer. Elk deel der natuur heeft hier zijn eigen bekoring.

Als de drukte van het inspannende wereld-leven den geest vermoeid heeft, biedt het rustige heidelandschap de genezing aan.

Er is 'n telkens wisselende stemming: de malsche weiden met hun sappig groen, waarop grazende of rustende koeien, in 't verschiep Hattem's torentje of een gezicht op het kleurig gewriemel der roode daken en daarboven een hevig bewogen lucht, 'n geweldige opeenstapeling van sombere wolken of een lucht, die rust, 'n groote rust, aan het landschap geeft.

Hattem is schilderachtig, óók in haar bosschen. Zoo ontroerend mooi kan het boschgezicht in den herfst zijn, wanneer de beuken hun bruin-gouden blaren door de lucht laten dwarrelen en ze op den grond neergestreken, een tapijt vormen, waar de heldere najaarszon verrassende lichteffecten op tooverd. Al meer komen hier de Amerikaansche eiken, waarvan elk blad een vervloeiing is van allerlei sprekende kleuren, van licht-geel af, tot bloedrood toe en een kleuren-symphonie vormen, welke de schilders altijd met verlangen naar hun palet doet grijpen.

Van dit alles mocht ik in Hattem ruimschoots genieten en nu ik deze streek verlaten heb en nog slechts van herinneringen moet leven, beschouw ik het voor me zelf als een verplichting aan Hattem's schoon, om dit in ruimer kring bekend te maken. Hattem's bevolking is wars van ophef maken, dit ligt in haar aard, het interessante van 't plaatsje en z'n omgeving moeten het voor zich zelf doen. Misschien kan dit schetsje, dat slechts een zeer vluchtig overzicht is, het hierin helpen.

D. J. H.

DE HERBERG OP DE GRENS.

(Vervolg).

OP 23 November, tegen half zeven des morgens, kwam de kleermaker Antoine Libert, van Eth, voorbij de Houlette en wilde een borrel drinken. De luiken van de herberg waren gesloten, de deur stond half open. Hij trad binnen, alles was donker, hij riep, maar niemand antwoordde. Toen hij een paar schreden in de gelagkamer deed om op den tast de deur van de kamer van Couëz te zoeken, stiet hij „tegen iets dat hij voor een zak

Foto B. A. de Vries.

HATTEM. EEN OUDE WAL MET GEZICHT OP DE DIJKPOORT.

Foto B. A. de Vries.

DE HOENWAARD BIJ HATTEM.

Foto B. A. de Vries.

WEIDE, MET GEZICHT OP HATTEM.

hield". Hij werd bang en ging naar buiten; een hond, achter het huis vastgebonden, huilde klaaglijk. Libert loopt om de herberg heen en ontwaart een lange reep blauwe stof, die van de goot neerhangt; langs deze sjerp is de kalk van den muur gekrast, hij ziet indrukken van een hiel, „een ronde hiel van een eleganten schoen van vreemd model".

Foto B. A. de Vries.

STRAATJE IN HATTEM.

Libert gaat terug naar den voorkant van het huis en klopt op de luiken, maar niemand antwoordt. Hij overwint zijn schroom en wil binnentreden, maar op den drempel bemerkt hij reeds dat hetgeen hij voor een zak gehouden had, een lijk is. Hij gaat aan den haal en komt, half gek van schrik, te Roisin, waar hij zijn ontdekking mededeelt.

De vrederechter, de agent national en de officiers municipaux begeven zich op weg; de helft van de bevolking volgt hen in angstige spanning. Toen men bij de *Houlette* kwam, was de door Libert beschreven blauwe sjerp verdwenen; zelfs had iemand de krassen op den muur met asch ingewreven, opdat zij niet in het oog zouden vallen.

De agent national Wattiaux plaatste wachters aan de deur van de herberg, verbodde de luiken te openen en ging binnen. De officiers municipaux Marlier, Durosoy en Despinoy volgden hem. Het proces-verbaal van hun onderzoek, dat later door den heer Van den Busch werd teruggevonden, vloeit over van stuitende bijzonderheden; wij zullen er slechts de hoofdzaak van vermelden. In het eerste vertrek, dat tot gelagkamer en keuken diende, lagen drie lijken: dat van den geneesheer Hubert Moreau, van vrouw Couëz, slechts met een serge rok en een lijfje gekleed, en van Joséphine Couëz, een meisje van dertien jaren; haar lichaam was verminkt door sabelhouwen en het hoofd van den romp gescheiden. Alle laden waren leeg, de kasten opengebroken. Het verschrikkelijk onderzoek werd voortgezet bij het licht van eenige kaarsen en het daglicht dat door de geopende deur viel. Buiten stond een verschrikte menigte, de oogen gericht op het vervloekte huis, dat er met zijn gesloten luiken zoo rustig uitzag. Het nieuws van wat daar binnen gevonden werd, verspreidde zich met groote snelheid over de vlakte, de verontwaardiging uitte zich in een algemeene verwensching:

— Moneuse! Moneuse!

Men zag twee geneesheeren aankomen, François Valleran, chirurgijn te Sebourque, en dokter Crapez van Wagnies. Zij verdwenen in het huis, het onderzoek werd voortgezet. Gelijkvloers was alles één bloedbad. In het vertrek naast de keuken vond men het lijk van Couëz, gekleed in een lakensch pak met een fluweelen broek; zijn hoofd was verbrijzeld, en in de kamer vond men de kolf van een geweer, dat op zijn schedel was stukgeslagen. In een vertrek daarnaast lag een der dochters van Couëz, met haar kleine zusje in den arm; beiden waren met dolkstooten doorboord. In een hoek lag het lijk van Revelde Couëz, een jongen van twaalf jaar, bedekt met een hemd en een buis, dat hij blijkbaar inderhaast had aangeschoten om te vluchten. Op de trap lag Jean-Philippe Couëz, de oudste zoon, 22 jaar oud; hij was getroffen terwijl hij de trap opliep, alsof

hij iemand wilde waarschuwen die op de eerste verdieping verborgen was. In een opkamer vond men een negende lijk, dat van Désiré Couëz; hij was in zijn bed vermoord.

Naarmate het afgrijselijk onderzoek voortduurde, werd buiten de menigte boeren grooter. De menschen kwamen bij troepen aanzetten, uit Autreppe, Saint-Waast, Montignies en verder nog. Het huis bleef dicht, maar men wist dat de geneesheeren nu tot de lijkschouwing overgingen. Uit deze menigte die op de anders zoo verlaten vlakte samenschoolde, stegen kreten van wraak en bedreiging op: „Moneuse! Moneuse!” Plotseling een algemeene stilte, een zwijgen uit vrees, aangrijpende dan de plotseling onderdrukte uitingen van toorn.... Hij was het, Moneuse, hij die door de algemeene verontwaardiging als de moordenaar werd aangewezen. Evenals de anderen, kwam hij kijken. Daar naderde hij te paard, met een minachtenden, kouden blik, schrikwekkend; een hooge gestalte, met het profiel van een gier, zwart haar en zwarte wenkbrauwen, en litteeken over de linkerwang, het hoofd bedekt met een muts van vossevel versierd met een grijslingen kwast, een breeden rooden doek om den hals, om het middel een lederen gordel met twee pistolen en een Katalaansch mes. Trötsch, onverschillig voor den algemeenen schrik, reed hij door, informeerde naar hetgeen er gebeurde was, wendde den teugel en verdween....

Ditmaal echter was het algemeene afgrijzen zoo groot, dat deze monsterachtige dristheid niet hielp. Denzelfden avond nog werd een huiszoeking gedaan bij de moeder van Moneuse te Saint-Waast; zij verklaarde dat zij haren zoon sinds veertien dagen niet gezien had. Den 27^e eindelijk liet de roover zich zonder tegenstand gevangen nemen bij zijn vriend Trognon te Flamengrie. Een wonder was het dat er nog gendarmes gevonden werden om hem te arresteren. Minder gemakkelijk was het een magistraatspersoon aan te wijzen die zich met de instructie der zaak wilde belasten. De vrederechter van Quesnoy, voor wien Moneuse werd geleid, verwees hem naar zijn collega van Bavai, die hem naar den rechter van Dour expedieerde, die er zich van afmaakte en hem overliet aan den magistraat van Bergen. Moneuse verwaardigde zich niet om zich van schuld vrij te pleiten en stelde zich tevreden met een alibi; hij beweerde den nacht van de misdaad te hebben doorgebracht bij de weduwe Gilmant te Roisin. Deze kwam bevende verklaren, gezien te hebben dat hij zich den 22^e des avonds om 10 uur geheel gekleed op een matras uitstreckte, en dat zij hem den volgende morgen om 5 uur daar nog had zien liggen; „hij lag rustig te slapen en had alleen zijn jas en zijn laarzen uitgetrokken”. Niemand durfde tegen den verdachte getuigen, niemand durfde zijn vroegere misdaden, die zoo klaar als de dag en onloochenbaar waren, in herinnering brengen. Bovendien werd er ook geen moeite gedaan om getuigen te vinden, en daaruit blijkt duidelijk dat er iets geheimzinnigs aan de zaak was. Dadelijk bij het begin van het onderzoek begrepen de magistraten, „dat de aanslag op de *Houlette*, ofschoon oogenschijnlijk diefstal ten doel hebbende, moest zijn geïnspireerd door een geheel ander motief, lang vooraf beraamd en wie weet? — misschien ruim betaald”. De instructie, die trouwens spoedig werd opgegeven, stuitte af „op een reeks intriges en listige kunstgrepen die de actie der justitie belemmerden”. Harmegnies, de rechter van Dour, stak het niet onder stoelen of banken: „Men zal nooit op het idee komen de ware schuldigen te zoeken waar zij zijn; deze crimineele zaak is als het kleed van Penelope”. Moneuse, die nooit aan den goeden afloop had getwijfeld, werd in vrijheid gesteld.

Sedert is men er niets meer van te weten gekomen. Wie waren de onbekende reizigers, de „emigranten” op wie het ongetwijfeld gemunt was? Door wie waren de moordenaars aangezet? Met welk doel, ten wiens behoeve handelden zij? Wie zorgde dat zij ongestraft bleven? Op deze vragen is geen antwoord, en toch zijn die vragen dikwijls genoeg gesteld; gedurende jaren was het de nachtmerrie van de streek. Tijdens de Restauratie, toen het land van Bergen onder de Fransche overheersching vandaan kwam, circuleerde een manuscript, getiteld „De waarheid over de moorden van de *Houlette*”; het verhaal was, naar men zeide, opgeschreven uit den mond van den bediende, die van het dak van de herberg, het binnendringen der bandieten had gezien, en den volgende dag met zijn geheimzinnige meesters naar Duitschland was vertrokken. Twintig jaar later keerde hij terug zonder iets te weten van het drama, en eerst toen hoorde hij dat negen personen in het huis vermoord waren, terwijl hij in de goot verscholen lag. Zijn verhaal bracht niet de minste opheldering, en men bleef over de zaak praten zonder eenig resultaat.

Men spreekt er nog van. De sinistere herberg wordt te Bavai of Roisin aan toeristen als doel voor een wandeling aangewezen; sinds honderd jaren is zij niet van uiterlijk veranderd. Na lang leeg gestaan te hebben, vond zij iemand die haar kocht; een man durfde er zijn intrek nemen en zag kans rustig te slapen in deze met bloed bezoedelde vertrekken. De *Houlette* heeft echter geen goeden naam; tegen den avond verzamelt zich daar de gewone clientele van smokkelaars, die er jenever drinken in afwachting van het uur om over de grens te trekken; overdag is alles dicht en stil. De afgelegen huizen aan de grens hebben dikwijls een verdacht voorkomen.

(Slot volgt).